Jolsvai András

Márton Irma

fejezetek egy készülő regényből

1.

Márton Irma harminckét éves, budapesti illetőségű, reformált vallású hajadon négy óra huszonkilenckor ébredt, mégpedig saját akaratából. Minden áldott nap, akár nyár volt, akár tél, akár délelőttös volt, akár délutános. (Ha éjszakás volt, akkor persze nem, de csak azért nem, mert már – még – dolgozott.) Az ébresztőórája éppen egy perc múlva, négy óra harminckor szólalt meg, addigra Márton Irma felült az ágyban, a szemét két határozott mozdulattal megdörzsölte, aztán ballal kinyúlt az éjjeliszekrénye felé, és egyetlen jól irányzott ütéssel elhallgattatta az órát. Kibújt a takaró alól, lábait a gondosan egymás mellé állított papucsokba bújtatta, egy lépést előre lépett, aztán tornázni kezdett. Törzshajlítás, karkörzés, fejkörzés követték egymást, gondosan kimunkált sorrendben, éppen öt percen keresztül. Márton Irma ezt a mozgássort – melyet egy testnevelési tankönyvből másolt ki néhány év előtt – mezítelenül végezte el, ahogy mezítelenül aludt is feszesre rugóztatott puritán sezlonján, katonai körökből származott lószőrpokrócát két keményített fehér lepedő közé hajtva. Amíg a gyakorlat tartott, nem gyújtott villanyt: nyaranta a redőny rácsain átderengő hajnal, telente a hálószobája ablaka alatt égő udvari lámpa szolgált annyi világgal, amennyire éppen szüksége volt. Helyesebb volna egyébként hálókamrát vagy hálófülkét mondanunk, hiszen a helyiség alig volt nagyobb hat négyzetméternél, nem is volt benne más – az ágyon és az éjjeliszekrényen kívül – mint egy kalotaszegi díszítéssel ellátott láda, melyben Márton Irma a kelengyéjét tartotta, egy keleti futószőnyeg és egy feszület a fehérre meszelt falon, épp a feje fölött. A háló belső ajtaján régies fafogason lógott a fürdőköpenye, Márton Irma négy óra harmincöt perckor belebújt, aztán átsétált az apró teakonyhába, ahol a gázrezsó mellett csak egy kétszárnyú konyhaszekrény fért el, a másik oldalon pedig egy lecsapható pult – mely felállítva étkezőasztalként is szolgált – és egy fiókos hokedli, fiókjában a cipőtisztító szerekkel. Márton Irma négy óra harminchatkor alágyújtott a teafőzőnek és a tojásnak, melyeket már este odakészített a gázra. Márton Irma a három és félperces lágytojást szerette, azt, amelyik halványan már elindult a

keményedés felé – amikor a fehérje már odadermed a héjhoz, és csak nagyobb darabokban lehet onnan leválasztani.

Márton Irma ezt a három és fél percet zuhanyozásra fordította. A fürdő a nagyszobából nyílt, tehát fél perc elment az oda-és visszaúttal, de a maradék éppen elég volt a számára. Márton Irma reggelente mindig hideg vízben zuhanyozott, a legnagyobb sugárra nyitva a csapot, szappanozás közben is engedve magára a vizet. Csak a talpát törölte meg aztán, majd visszabújt a frottírköpenyébe, és éppen elérte a csatlakozást a tojáshoz. Két tószt kenyeret helyezett elektromos kenyérpirítójába (erre az eszközre nagyon büszke volt, Bécsben vásárolta még a válság előtt), vékonyan megkente őket vajjal, kistányér, tálca került aztán, kitöltötte a teát egy öblös, barna csészébe, lecsapta a polctetőt, és hat percig reggelizett. Ilyenkor gondolataiból kizárta a külvilágot, átadta magát az élvezeteknek, nagy kortyokban nyelte a teát, hagyta, hogy a forró ital átmelegítse a testét, ahogy azt is, hogy a tojás sárgája végigfolyjon a szája szélén. Amikor végzett, a tojáshéjat kis papírzacskóba helyezte, úgy dobta ki a szemétbe, aztán akkurátusan elmosogatott, eltörölgetett, elrámolgatott. Aztán visszament a fürdőszobába, fogat mosott, megtörülközött és megfésülködött. Az utóbbi feladat rabolta el a legtöbb idejét, Márton Irmának ugyanis csaknem derékig érő barna haja volt, azt kellett rendesen kibontani, majd befonni, két copfba, aztán a copfokat fésűkkel és csatokkal koszorúba rendezni: ez bizony egymagában elrabolt tizenkét percet az életéből. Aztán felöltözött – a kiskosztüm, harisnya, cipő, kombiné, blúz már ott várta, kikészítve, a nagyszoba egyik foteljének karfáján, csak a kalapot kellett az előszobában kiválasztania – vetett egy pillantást a púdertartója belső lapjára (az egész lakásban ez volt az egyetlen tükör), aztán becsukta a retikülje zárját, és öt óra egy perckor kilépett az ajtón.

Márton Irma immár harmadik éve lakott a Visegrádi utca 33/a – ban (első emelet egy). Korábban nem is lakhatott volna, hiszen a ház 1929-ben épült, egyikeként a gombamód szaporodó újlipótvárosi bérházaknak. (Tervezte Hoch István.) A háromemeletes házat az Oázis Ház-és Lakásépítő Szövetkezet építtette, s a bérlők is mind megbízható polgári elemek voltak. Márton Irma méltán volt büszke bérleményére, erre az emeltszintű garzonra, az első lakásra felnőtt életében, melyet ő rendezhetett be magának: azelőtt nővérszállásokon, szerényen bútorozott albérletekben, hónapos szobákban élt. De most, hogy még épp a harmincadik születésnapja előtt kinevezték első szülésznőnek és főnővérnek a klinikán, most már megengedhette magának, hogy saját lakásba költözzék. Márton Irma hamar megszerette ezt a környéket, azt a

racionalitással kombinált modernizmust, mely ezt a most születő városrészt – a házait, az üzleteit, a tereit és a lakóit – jellemezte: az ilyesmi éppen neki való volt.

Öt óra kettőkor elhaladt a ház földszintjét hatalmas portálokkal uraló puceráj előtt. Odabent már elindultak a mosógépek, a reklámtábla feletti gipszhattyú mintha épp a szárnyát próbálná kitárni. Márton Irma nagyot szippantott az ablakréseken kiáramló lúg illatából: szerette ezt a szagot, a tisztítószer szagát, határozottan az volt a véleménye, hogy ha az emberiség több lúgot és fehérítőt használna, boldogabb lehetne.

A Korall utca sarkán befordult, és öt óra hat percre odaért a megállóba. Ilyenkor rajta kívül senki nem járt erre, az első J jelű, barna villamos öt óra tízkor kanyarodott be, éles sínsikollyal, a Váci útról, azon is csak néhányan darvadoztak: pékinasok, kifutófiúk, újságkihordók, postások, akiknek nem tellett városi ágybérletre, és Angyalföld mélyéről vagy Újpestről vicinálisoztak be minden nap, hogy meghódítsák a várost. Márton Irma mindig a vezető melletti peronnál szállt fel, a kalauz fürgén leugrott a kocsiról, és felsegítette a nőt. Éves bérletét, melyet a klinika fizetett, s melyet alumínium tokban tartott a táskája külső rekeszében, nem kellett felmutatnia. Márton Irmát a viszonylat minden kalauza ismerte.

Mehetett volna busszal is, csak a másik irányba kellett volna gyalog elindulnia, a Csáky utca felé, de Márton Irma nem bízott a buszokban. Azok a gumikerekek semmi jóval nem kecsegtették az embert. Ráadásul gyakran késtek, elakadtak a forgalomban, olyankor a sofőr tülköléssel próbált helyet találni a kocsijának, néha levágtak kanyarokat, vagy egyenesen új csapáson indultak el. És milyen büdösek voltak, szentséges ég! Arról nem is beszélve, hogy nem tartoztak a BSZKRT fennhatósága alá: ahelyett, hogy egy megbízható fővárosi cég kötelékében közlekednének, mindenféle gyanús magánvállalatok fogságában vergődtek. Nem, Márton Irma nem kért a buszokból. Pedig át se kellett volna szállnia. A Csáky utcától, igaz, némi kacskaringókkal, eljuthatott volna a Kálvin térre.

De Márton Irma csak a villamosokban bízott. A villamos őszinte, egyenes, tudja, mit akar. A villamos sínen van. A villamosra lehet számítani. Így aztán Márton Irma minden reggel öt óra tíz perckor felszállt a Korall utcai villamosra, hogy három megállót haladva elérjen a Kádár utcai végállomásig. Onnan öt perc volt gyalog átvágva a Berlini tér kockakövein az Ilkovitsig, előtte a majomsziget, ott tudott átszállni a hatosra. Ez volt utazásának legbizonytalanabb része. A hatos ugyanis ebben az időszakban elvileg nyolc percenként járt, de nem lehetett pontosan kiszámítani, hogy a következő járat mikor fordul vissza a Jókai utcai

hurokvágányról a Nyugati pályaudvarhoz. Megesett bizony, hogy Márton Irma – bármennyire sietett is – éppen lekésett az induló kocsiról, s akkor nyolc percet vesztegetnie kellett a megállóban. Persze, az is előfordult, hogy éppen elérte a csatlakozást, akkor elégedetten dőlt hátra az ülésen, és elmerült az ébredező nagykörút tanulmányozásában. (Egyetlenegyszer fordult elő e három év alatt, hogy egy havaria teljesen keresztülhúzta számítását. Az történt, hogy egy szenet szállító stráfkocsi felborult, éppen a Podmaniczky utca és a Teréz körút kereszteződésében: s hiába szaladtak a sínek az úttest szélén, a szétterülő szénkupacok mindkét irányban meggátolták a villamosok továbbhaladását: sem az Aréna út felé tartó nyolcas, sem a körúton haladó hatos nem tudott mozdulni. Márton Irma futva tette meg az utat az Oktogonig, ott sikerült, nagy nehezen, egy szürke taxit megállítania: így is két perc késéssel érkezett a munkahelyére: ezt a mulasztást sosem tudta megbocsátani önmagának.)

Legjobb esetben öt óra harminckor, legrosszabb esetben harmincnyolckor leszállt a villamosról a Harminckettesek terénél. Onnan öt perc alatt ért a Baross és Mária utcák sarkán álló Szülészeti Klinikához. Újabb öt perc, míg felért kis szobájához, mely az első emeleten, közvetlenül a folyosói szárnyas ajtó mellett volt. Gyorsan átöltözött, és hat előtt négy perccel teljes főnővéri díszben belépett a szülőszobába, hogy első kézből tudja meg, mi történt az éjjel.

2.

Márton Irma harminckét éves, budapesti illetőségű, reformált vallású hajadonról régóta az a hír járta, hogy nincs nála jobb szülésznő az egész városban. És itt most nem arról beszélünk, hogy szokatlanul fiatalon, még húszas éveiben kinevezték főnővérnek – azt a megbízhatóságának, munkabírásának, precizitásának köszönhette elsősorban, meg annak, hogy az elődje éppen akkor vonult nyugdíjba. Nem, ahhoz, hogy valaki kiérdemelje ezt a címet, nem volt elég a megbízhatóság, a munkabírás, de még a precizitás sem, ahhoz életre szóló elhivatottság kellett, meg persze megfelelő lelki alkat és, igen, boszorkányos kézügyesség. Márton Irma mindezekkel rendelkezett, nem csoda, hogy a híre a harmincas évek elejére messze földre eljutott, s hogy ekkorra távoli országból jöttek haza várandós asszonyok, hogy az ő kezei között szüljék meg gyermeküket. Frigyesi professzor is, a klinika igazgatója, ha bonyolultabb esetnek néztek elébe, ragaszkodott Márton Irma jelenlétéhez. És ha valamely Andrássy úti vagy rózsadombi villába hívták, hiszen az arisz-

tokraták vagy a nagypolgárok gyermekei csak nem születhettek ugyanott, ahol a köznép utódai jöttek a világra, tehát ha a felső tízezer növekedett éppen tízezer-egyre, akkor is ott kellett lennie a Márton Irmának – még a legdivatosabb bécsi nőgyógyászok is szívesen fogadták jelenlétét, ha valamely előkelő paciensük kedvéért időlegesen áttették székhelyüket a fényes császárvárosból Pestre.

Márton Irma maga is úgy gondolta, a Gondviselés éppen a megfelelő helyre vezérelte, amikor kilencszázhúszban jelentkezett a budapesti bábaképzőbe. Pedig e pályaválasztásban több volt a véletlen, mint a tudatosság. (De hát az égiek, tudjuk jól, szeretik afféle jótékony véletlennek álcázni beavatkozásaikat – talán, hogy ne érezzük magunkat folyton a lekötelezettjeinek.) Márton Irma, amikor a nagy földindulás után itt maradt árván, támasz nélkül, nincstelenül, tizennyolc évesen, kénytelen volt olyan megélhetés után nézni, ahol, habár a fizetés alacsony, a lakhatásra és az étkezésre nincs gondja: a legkézenfekvőbb megoldás az lett volna, ha apácának áll, de ekkoriban éppen nem volt valami jó viszonyban a jóistennel – nem tudta megbocsátani neki, amit vele művelt –, arról nem is beszélve, hogy reformátusként előbb még az áttérés bonyodalmas eljárásán is át kellett volna esnie. Így aztán nem lett Jézus menyasszonya, – meg senki másé sem, de ez nincs összefüggésben a pályaválasztásával –, elszegődött hát az első kórházba, ahol volt felvétel képesítés nélküli nővéreknek. Hogy ez éppen a Baross utcai klinika volt, az megint csak a véletlen számlájára írható. Márton Irma kapott egy ágyat a Mária utcai nővérszálláson – tizenhatan aludtak egy térben –, kosztot a személyzeti konyhán, és ápolhatott rákos betegeket, ringathatott napszámra árván maradt csecsemőt – az anya a szülőszobán lehelte ki lelkét –, moshatott folyosót és köthetett érmelegítőt előbb a kommünároknak, majd a nemzeti hadsereg délceg tagjainak. Ezerkilencszázhúsz június negyedikén, azon a napon, amikor betöltötte a húszat, beadta a jelentkezését a bábaképzőbe. A feltételeknek (20–35 éves életkor, jó erkölcs, jó fizikai állapot, négy elemi iskolai osztály elvégzése) tökéletesen megfelelt, fel is vették minden gond nélkül, szeptemberben megkezdhette tanulmányait a tízhónapos tanfolyamon. Nappal az előadásokat hallgatta, meg a gyakorlati jártasságra igyekezett szert tenni különféle korházi osztályokon, délután szendergett néhány órát, aztán este munkába állt, hiszen valamiből élnie kellett, és a tanfolyam díját is fizetni kellett. Márton Irma könnyen tanult (már kisgyermek korában úgy jellemezték őt a tanítói – és ezzel persze önmagukat meg a kort is –, hogy „szokatlanul jófejű”, tudniillik ahhoz képest, hogy lány), nem jelentett neki gondot most sem, hogy fejezetről fejezetre elsajátítsa Mann Jakab Magyar bábaképzés című könyvét.

Figyelmesen meghallgatta schwester Johanna Wagner magyarázatait, gondosan vezetett munkafüzetébe világos, rövid mondatokban összefoglalta a lényeget, aztán zöld irónnal aláhúzta a fontosabb, pirossal pedig a legfontosabb kifejezéseket. Az első hónap végén összefoglaló dolgozatot írtak, Márton Irma „különösen dicséretes" minősítést kapott a magáéra.

A második hónapban átmentek a gyakorlóterembe, ahol méretarányos porcelánbabákon – anyababákon és csecsemőbabákon – gyakorolták az elméletben már megismert folyamatokat: Márton Irma itt is hamar kitűnt kézügyességével. A harmadik hónapban aztán bedobták őket a mélyvízbe: előbb csak vizitálóként, később segédszemélyzetként valóságos szüléseken vehettek részt. Az első alkalom után a résztvevők harmada lemorzsolódott. A második után a maradék fele. Igaz, aki eljutott a harmadik alkalomig, annak már komoly esélye volt rá, hogy sikeresen fejezi be a tanfolyamot.

Egy jó bábának sokféle tulajdonsággal kell rendelkeznie. Nyugodtnak kell lennie, döntésképesnek, határozottnak, de megfontoltnak, óvatosnak is. Bírnia kell a vér látványát, a fájdalmat (a mások fájdalmát, igen, de azt gyakran nehezebb elviselni, mint a sajátunkat), kézügyesnek is kell lennie, nem is kis mértékben, hisz egyetlen rossz mozdulata életekbe kerülhet –, és persze ezt a felelősséget is el kell tudnia viselni. És egy kissé lelkésznek is lennie kell, vigasztalni tudni és simogatni, ha kell, fékezni és türelemre inteni, ha arra van szükség. És tudnia kell időben háttérbe vonulni, igény szerint, és színpadra lépni megint, ha isten ne adja, korrigálni kell az orvos hibáját. Márton Irma éppen ilyen bába volt. Aki a génjeiben hozta a bábasághoz szükséges emberi tulajdonságokat, s amit szorgalommal, kitartással, tanulni vágyással még hozzá tehetett, hozzá is tette. Kitüntetéssel végezte az iskolát, ezerből egy ilyen születik – mondta róla a vizsgabizottság elnöke –, s amikor kezébe kapta az oklevelet, négy kórház ajánlott állást neki. Ő a Szülészeti Klinikáét fogadta el, hiszen oda már ismerősként léphetett be.

Márton Irma az első munkanapja előtt vásárolt egy kockás füzetet, melynek minden lapját egy vonalzóval hat rubrikára osztotta. Az elsőbe írja majd a dátumot, határozta el, a másodikba a szülők nevét, a harmadikba a gyerekét, a negyedikbe a súlyt, az ötödikbe a testmagasságot, a hatodik, az egyéb rovat az esetleges különlegességek feljegyzésére szolgált. És attól kezdve Márton Irma akkurátusan feljegyzett minden szülést, amelyen részt vett: a múlt hónapban telt be a huszonharmadik füzet éppen. Tizenkét év alatt több mint ötezer újszülöttet segített a világra. Amikor egy összeadási művelet végén szembenézett ezzel a számára is

meglepő eredménnyel, valami különös melegség költözött a szívébe. Már nem éltem hiába – gondolta akkor jólesően.

Márton Irma nagy nyeresége volt a hazai szülészetnek, de a szülészet is nagy nyeresége volt Márton Irmának. Ez a hivatás visszaadta az életkedvét, a hitét, bábaként úgy érezhette – és teljes joggal –, hogy dolga van itt a világon, olyan dolga méghozzá, amit senki más nem tudna így elvégezni helyette. Csak mióta szülésznőként dolgozott, csak azóta érezte újra úgy, hogy érdemes élnie. Hogy érdemes minden áldott nap felébredni négy óra huszonkilenckor, hogy érdemes magányosan üldögélni karácsonykor a műfenyő alatt, hogy elviselni a sors újabb és újabb csapásait, mert az a pillanat, amikor egy csatakos, véres, vinnyogó kis lényt felemelt a feje fölé, s megmutatta neki a fényt, a világot, az a pillanat kárpótolta mindenért. Ha valaki megkérdezte volna Márton Irmától, elégedett-e a sorsával, minden bizonnyal igennel válaszol.

Márton Irmát mindenki becsülte. Frigyesi igazgató úr éppúgy, mint a két jobb keze, a Zoltán főorvos meg a Horn doktor. A vajúdó nők éppúgy, mint azok, akik már megszülték gyermeküket. Becsülték a bábaszakma legjobbjai, a cselédkönyvesek, a konyhások, a takarítónők meg az udvarosok. A portások mosolyogva tisztelegtek neki, amikor belépett a Baross utcai kapun. Márton Irmának respektje volt, s azt egyedül a munkájával vívta ki magának.

Csak a beosztottjai nem szerették. A nővérek és a bábák. Voltak, aki féltek is tőle, pedig Márton Irma soha fel nem emelte a hangját, de az igaz, hogy maximumot követelt mindenkitől, és nem igazán vette figyelembe, hogy nem mindenki olyan ügyes, olyan határozott és főleg olyan elkötelezett, mint ő. Márton Irma egy perc késést, egy félrecsúszott fityulát, egy rosszul megkötött pólyaszalagot nem hagyott szó nélkül. Vagy, ha szó nélkül hagyta, az még rosszabb volt. Ilyenkor maga vette kezébe a művelet folytatását, és összeszorított szájjal, némán demonstrálta a demonstrálandókat. Aztán kihúzta magát, és távozott, magára hagyva a bűnösöket, hadd főjenek a saját levükben.

A fiatal nővérek és bábák pokolba kívánták Márton Irmát, és spontán táncestet rendeztek a nővérszobában, amikor megtudták, hogy a főnökük szabadságra megy. És egyetlen sebezhető pontján álltak bosszút rajta: amikor éjszakás volt, a csinosabb nővérek feltűnő csípőmozgással keresték fel az ügyeletes alorvos szobáját, ahonnan rövidesen különbkülönbféle sóhajok és sikolyok hallatszottak a folyosóra. Márton Irma vörös fülekkel ment be a szobájába, és igyekezett az ügyeleti naplóba temetkezni. Aztán hajnalban magához rendelte a delikvenst, és a tőle

telhető legnagyobb szigorral vonta kérdőre, miért tartózkodott huzamosabb ideig az alorvosi szobában.

– Továbbképzés! – mondta a nővérke, és a mosolyában volt valami, amitől Márton Irma kezdte rosszul érezni magát.

3.

Márton Irma harminckét éves, budapesti illetőségű, reformált vallású hajadon vasárnaponként – ha nem volt ügyeletes – megengedett magának egy kis lazítást.

Persze, ez nem azt jelenti, hogy ne kelt volna, ugyanúgy, négy óra huszonkilenckor. És ne lépett volna ki az ágyból egy perc múlva. De a reggeli torna ilyenkor sokkal hosszabb, alaposabb volt, megmozgatta minden izmát, dolgozott ülve is meg fekve is, aztán hasmánt, és a hasizmára külön figyelmet fordított: nem volt rajta egyetlen deka súlyfelesleg sem, de harminc fölött az ember lánya jól teszi, ha preventíven jár el. A zuhany is tovább tartott ilyenkor, váltva meleget és hideget – hála a szűnni nem akaró technikai haladásnak, a központi fűtés korlátlanná tette a meleg víz elérését – aztán jött az alapos törülközés és az öltözködés. Márton Irma vasárnapi toalettje nem sokban különbözött a hétköznapitól, ez is blúzból, brossból és kiskosztümből állt – a szoknya szigorúan tíz centiméterrel a térd alatt végződik – s a flórharisnya most is épp hogy emelt sarkú trottőr cipőben fejeződött be. Csakhogy – ellentétben a hétköznapoktól – ez a kosztüm a legfinomabb merinói gyapjúból készült, elegáns, sötétkék komplé volt, s a blúz, mindig, kivétel nélkül fehér batiszt. A kalap, amely, mellesleg szólván, a leginkább követte a divatot, azaz egészen a fejre simult, s csak egy alig-karimát engedélyezett magának, színben harmonizált a kosztümmel.

Márton Irma felöltözött, aztán szépen megterített a nagyszobai asztalon, damasztszalvéta és damasztabrosz került, és a Zsolnay kerámiakészlet meg a családi ezüst maradéka. Az asszony ilyenkor felhordott mindent, amit csak a jégszekrényben talált: sonkát, kolbászt, szalámit, szardellapasztát, sajtokat, s hozzá a legfinomabb angol teát főzte magának. Tojás is volt, amit vasárnap mindig keményre főzött: vékony szeletekre vágta őket, úgy ette aztán nyáron paprikával, télen ecetben tartósított mustárral.

Márton Irma nem volt egy kimondott ínyenc. Főzni sem tudott igazán, ráadásul hét közben sem kedve, sem ideje nem volt hozzá, hétvégén meg, amikor lett volna, sajnálta rá az időt – ilyenkor a főétkezése

ez a kiadós reggeli volt. Elüldögélt, kényelmesen, a hűlő teája fölött, és gyerekkori illatokat próbált felidézni közben: megesett, hogy olyan jól érezte magát ilyenkor, hogy szinte szégyellte a dolgot önmaga előtt.

A tízórás istentiszteletre így is bőven maradt ideje odaérni a Kálvin téri templomba. Amióta kibékült a jóistennel, és visszatalált a vallásához, ehhez a gyülekezethez tartozott. Barátai ugyan nem voltak itt (barátai ugyan sehol se voltak), de sokan köszöntötték jó ismerősként, sokan tudták már, kit tisztelhetnek benne, és tisztelték is. Látásból ő is sokakat ismert már, egyikről-másikról azt is tudta, ki fia-borja, s az asszonyok között egyre többen voltak, akiknek gyermekét ő segítette a világra. Márton Irma szeretett jóval előbb érkezni, akkor volt idő még egy-két udvarias szót váltani a testvérekkel, elgyönyörködni az üvegablakokban, az orgonában, a karzatban: Márton Irma szemében ez a templom volt a világ legszebb temploma, és olyan büszke volt rá, mintha a két kezével építette volna. (Mióta a Budapest kettő is közvetített harangzúgást délben, Márton Irma, ha csak tehette, áttekertette a szülészeti osztály Orion rádióját – ez a foyerban állt, két pálma között – 210-es hullámhosszra, hisz ott nem az egyetemi templom katolikus harangja szólt, hanem a Kálvin téri reformátusé: annak mégiscsak szebb a hangja!)

Márton Irmának megvolt a maga helye a harmadik sor szélén, ott várta a Biblia meg az Énekeskönyv, de egyikre se volt szüksége – az elsőnek a lényegét ismerte jól, a másodikat kívülről fújta apró gyermekkora óta. Márton Irma szeretett énekelni – időnként fellépett a templom kórusával is, ha ideje engedte –, istentisztelet közben szívesen adta át magát a dalok fakasztotta örömnek, mély altját messze visszhangozták az oszlopok. (Magának olyan mélybarna hangja van, Irmuska – mondta neki egyszer, süldőlány korában a kolozsvári kántor.) Ilyenkor tényleg úgy érezte, hogy az ének szárnyán felemelkedik, fel, a templomon is túlra, fel, spirituális magasságokba, fel, valahová az Isten közelébe. Egyszer ezt az érzését elmesélte Páll tiszteletes úrnak, aki megcsóválta a fejét, és óva intette az önhittség vétkétől. Márton Irma azóta hallgat az istentiszteletek alatti repüléseiről, de amikor a dalok szárnyán fölemelkedhet, egy széles mosoly jelenik meg az arcán – és ő nem is tud róla.

A tízórás igehirdetést – hacsak palástja el nem szólítja – legtöbbször Ravasz püspök úr tartja. Márton Irma szerelmes a püspök úr hangjába, őtőle mondhat akármit, csak beszéljen, nyugodt, öblös, békességes hangján, Márton Irma ilyenkor nem a szavak értelmére figyel, hanem csak a dallamukra, és mint egy egyházi éneket, úgy fogadja magába a szöveget. És amikor kifelé menet valamelyik testvére felé fordulva azt mondja, milyen világos volt megint a püspök úr beszéde, Márton Irma

bólogat, és azt mondja, bizony, világosabb már nem is lehetne. Nem füllent, nem hárít, csak éppen másképpen használja a világosság fogalmát, mint a többiek.

Márton Irma kifelé menet adakozik. Húsz pengőt szán havonta az égieknek, ezeket egyforma heti részletekben rója le: ha négy hetes a hónap, ötpengőnként, ha öthetes, négyekben. Az aprópénzt – két Madonna a gyermek Jézussal – gondosan előkészíti, papírszalvétavégbe csomagolva a ridikülje külső zsebében tartja, hogy az aktus minél kevesebb időt raboljon el – s hogy az elkerülhetetlennél ne legyen feltűnőbb.

És tizenegy óra után néhány perccel kilép a templomból a térre.

A következő állomás a Nemzeti Múzeum. Márton Irma rajongva szereti ezt a múzeumot, megnéz benne minden kiállítást, állandót és ideiglenest, s ha már látta valamennyit, elmegy a kőtárba az oldalszárnyon. Márton Irma otthon érzi magát a történelemben, de legkedvesebb korszaka a rómaiaké. Ha újra születhetne, mindenképpen abba a korba kérné vissza magát. Egy világ, amelyben igazán rend volt, egy birodalom, melyet egységes törvények alapján kormányoztak, egy kultúra, mely harmadfél ezer éve nyomja rá bélyegét a Földre, egy nyelv, mely hosszú századokig kötött össze egymással távoli vidékeket és még távolabbi gondolkodókat, egy hadsereg, mely a matematika hűvösségével épül föl nagyobb és nagyobb egységekre, egy katonaváros, melyet egyenes utcák derékszögű metszései rajzolnak meg, s melyhez hasonló százszámra akad még a birodalomban – mindez újra és újra magával tudta ragadni Márton Irma vonalzóval rajzolt képzeletét. Így aztán Márton Irma mindent tudott a rómaiakról, s különösen mindent a hajdani Óbudán élt aquincumiakról. Nem csoda, hogy órákat képes volt elálldogálni egy sírkőmaradvány, egy győzelmi oszlopdarab vagy egy szentélyrészlet mellett. Nem is zavarta senki: a lapidárium nem tartozott a múzeum leglátogatottabb részlegei közé.

Ha jó idő van, a Margitsziget következik. Márton Irma, mint mindig, most is villamossal közlekedik a városban, kétszeri átszállással jut el a Margit hídhoz, onnan aztán gyalogol, egyenletes, férfias lépésekkel, peckesen előretartott fejjel, kissé befelé tartott lábfejekkel – ahogy hajdan az apja tanította. Fél óra, míg végigsétál a Pest közeli parton, közben meg-megáll, megnézi a hajókat, a fácánokat, a rózsakertet. A nagyszálló mellett a mézeskalácsárustól vesz egy porciót, aztán leül egy padra a japánkertben, és miközben fogai a ragacsos masszával küzdenek, elnézegeti az aranyhalakat, melyek délutánra annyira jóllaktak, hogy lassú hátúszásba kezdenek a látogatók szeme láttára.

Gyalog megy haza aztán, végig a Lipót körúton, apró fejbiccentéssel fogadva a kávéházi teraszokon üldögélő ismerősök köszönését. Öt-fél hat, mire hazaér, kosztümjét gondosan kikefélve teszi be a szekrénybe, slafrokot ölt, mely inkább egy hajdani táblabíró háziköntösére hajaz, papucsba bújik, aztán felgyújtja az állólámpát kedvenc fotelja mögött, levesz egy könyvet a polcról, és olvasni kezd.

Hét óra harminckor vacsorázik. Almát, sajtot, diót, szezonban egy kis szőlőt, csak, hogy könnyű legyen az álma. Aztán még visszaül a fotelba, és hallgatja kicsit a rádiót. Régebbi fajta, fülhallgatós rádiója van, kéz alatt vette egy műszerésztől, akinek a felesége ott feküdt a klinikán. Márton Irma szereti nézni, ahogy a lassan a lakásra lopakodó sötétben felizzanak a készülék lámpái a raffiára font vászon mögött. Résnyire zárja ilyenkor a szemhéját, úgy hallgatja a rádióból áradó gramofonhangversenyt.

Pontban kilenckor elmegy fürdeni.

A vasárnap esti fürdés egy külön rítus a Márton Irma életében. Teleengedi a kádat meleg vízzel, frissítő fürdősót és nyugtató fürdőhabot önt belé, aztán belép maga is. A legfinomabb pipereszappant használja ilyenkor, alaposan végigmossa a végtagjait, a törzsét, aztán felül, előredől, és egy hosszú nyelű dörzskefével végigszánt a hátán. Végül az arca következik, nyaka, fülei, benne minden titkos hajlat, rejtett cimpaszél. Amikor elkészül, kinyitja a melegvíz-csapot megint, épp csak annyira, hogy a kiömlő víz egyensúlyban legyen a túlfolyó kapacitásával, aztán kinyújtózik a víz alatt, fejét a kád peremére fekteti, és becsukja a szemét. Amikor aztán érzi, hogy minden sejtje elernyedett, térdeit a kád két széléhez szorítja, s a bal kezét kitárt combjai közé kormányozva, megajándékozza magát egy újabb hétre elegendő örömmel. Márton Irmánál jobban senki nem ismeri a női test titkait, pontosan tudja, mit kell tennie, hogy elérje célját. Határozott mozdulatokkal dolgozik, mintha egy összeszokott vonósnégyes játszana, melyben a középső ujj volna a koncertmester. Márton Irma behunyt szemmel, hátravetett fejjel fekszik a kádban, s igyekszik odaképzelni az ölébe egy másik lényt: ez aztán hol sikerül, hol nem, de ha sikerül is, az idegennek soha nincsen arca, csak törzse. Aztán, amikor az a várt, jóleső érzés végigszalad a gerincoszlopa mellett, Márton Irma a térdére menekíti a kezét, mintha mi sem történt volna, és még egy félórácskát szendereg a meleg vízben.